

Preek Breukelen
zondag 24 december 2017, 4^e Advent
Genesis 17:1-9 & Lucas 1:5-25

“Hoe kan ik weten dat dat waar is?”

Gemeente van Jezus Christus,

Vandaag hebben wij Jozef en Maria in de stal al geplaatst. Nog niet het kindje Jezus want Kerst vieren wij vannacht en morgen. Maria en Jozef zijn geplaatst omdat zij een bijzondere boodschap hebben gekregen: de geboorte van een kind. Geheel onverwacht en menselijkerwijs en volgens de wetten der natuur ook onmogelijk; een jonge vrouw die nog nooit gemeenschap heeft gehad met een man is zwanger. Maar dit wonderlijke verhaal staat geheel in de lijn met vele verhalen uit de Bijbel van onverwachte en onmogelijk geachte zwangerschappen en geboortes. Denk aan Sara, denk aan Hanna en vandaag: denk aan Elisabet.

Nou is de verleiding groot om die geboortes als een wonder te zien dat geschiedt aan een vrouw in haar persoonlijke nood. Denk bijvoorbeeld aan Hanna die zoveel verdriet heeft dat zij kinderloos is, dat ze bidt tot de Heer en haar gebed beantwoord krijgt met de geboorte van Samuel. Maar over het algemeen zijn de onverwachte geboortes teken van iets veel groters, teken van nieuwe toekomst voor het hele volk of voor heel de wereld. De verhalen gaan dan wel over mensen van vlees en bloed maar de belofte van God is veel minder individueel dan de verhalen doen vermoeden. Het is prachtig dat een Sara, een Hanna en een Elisabet een lang gekoesterde wens in vervulling zien gaan maar de betekenis van het kind reikt vele malen verder: het is de toekomst van God die in hen gestalte krijgt.

We lazen allereerst over het verbond dat God sluit met Abram, een verbond waarmee Abram meteen een nieuwe naam krijgt, namelijk Abraham. Abram betekent ‘verheven vader’ en Abraham ‘vader van velen’, waarmee eigenlijk al gezegd wordt dat in dat verbond dat God met deze oude man sluit er een nieuwe toekomst aanbreekt voor velen, voor vele volken, voor deze wereld. God plant zijn toekomst in mensen en door die toekomst in mensen te plaatsen verandert Hij de toekomst van deze wereld. Natuurlijk is de vraag van de mens altijd hoe dit mogelijk is. Sara stelt zichzelf lachend die vraag. Zacharias vraagt het aan de engel en ook Maria zal haar ongeloof tegen Gabriël uitspreken waarop de engel antwoordt: *Voor God is niets onmogelijk*. Maar helaas is deze uitspraak, *voor God is niets onmogelijk*, in de eeuwen ook een makkelijke verklaring geweest voor alles wat we niet begrijpen, vooral wat we in het geloof niet begrijpen. Als wij mensen het niet snappen, zal God het wel weten, en als wij niet begrijpen waarom iets gebeurt zal God er wel een plan mee hebben. En zo wordt de belijdende uitspraak ‘voor God is niets onmogelijk’ al snel een haast nietszeggende *onliner*, een dooddouner. Het is geworden tot een uitspraak die de menselijke wereld en de goddelijke wereld ruw uit elkaar trekt, die hemel en aarde ver van elkaar scheidt. Wij modderen wat aan en de hemel trekt zijn eigen plan.

Het gaat echter om een verbond. Een verbond is juist een verbinding tussen hemel en aarde. En waar wij mensen ons aansluiten in dat verbond is voor God niets onmogelijk. Dan raken wij zwanger van verwachting. Dan kan er een onmogelijk geachte geboorte plaats vinden, geboorte van toekomst, geboorte van nieuwe werkelijkheid. De Bijbel kent niet alleen verhalen over onverwachte geboortes maar ook vele verhalen over kinderen, kinderen die bijvoorbeeld worden genezen van bezetenheid of ziekte, of kinderen die gestorven zijn en weer tot leven worden gewekt. Kinderloosheid is een beeld van dorheid, van geen toekomst hebben. En zo is de lijn door te trekken dat een kind dat bezeten is of ziek is beeld is van een gemankeerde toekomst of wanneer het kind overleden is, van afgesneden toekomst. Maar telkens waar de hemel en de aarde samenkomen, waar het hemelse het aardse raakt, vindt genezing plaats, komt toekomst weer tot nieuw leven, wordt nieuw bestaan opgewekt. Niets is voor God onmogelijk waar mensen aangesproken worden door de hemel, waar wij ons laten raken door de Eeuwige. Wij mogen de moederschoot zijn van zijn komende rijk. Dat betekent van harte het verbond aangaan met Hem die ons heilige regels geeft om van deze werkelijkheid nieuwe werkelijkheid te maken. Dat betekent van harte deel willen zijn van de heilige ruimte die zich in het hier en nu al manifesteert.

Heilige ruimte. Als we ergens in heilige ruimte komen dan is het wel in het evangelie volgens Lucas. Een evangelie dat begint en eindigt in de tempel in Jeruzalem, in het huis van de Eeuwige. Heilige ruimte bij uitstek. Hierin is Lucas uniek. We hebben gelezen over Zacharias in de tempel. Daarmee begint Lucas zijn verhaal en hij eindigt zijn evangelie met het bericht dat Jezus na de opstanding aan zijn leerlingen verschijnt in Jeruzalem, hen mee de stad uitneemt tot bij Betanië, hen zegent en opgenomen wordt in de hemel. En de leerlingen, zo vertelt Lucas, keren in grote vreugde terug naar Jeruzalem waar zij voortdurend in de tempel zijn en God loven. Het hele verhaal over Jezus wordt omvat door heilige ruimte.

Lucas begint met Zacharias en Elisabet, twee vrome en gelovige mensen die echt dé ideale sacrale en cultische combinatie zijn. Heiliger kun je het eigenlijk niet krijgen. Zacharias is een priester en Elisabet stamt af van Aäron. Ja zelfs haar naam is gelijk aan die van de vrouw van Aäron, in het Hebreeuws: Eliseba. En meteen neemt Lucas ons mee de tempel in want Zacharias is aangewezen door het lot om het reukoffer op te dragen in het heiligdom van de Heer. Er waren voor de priesterdienst 24 afdelingen. Iedere afdeling had twee maal per jaar een week lang dienst in de tempel in Jeruzalem, van sabbat tot sabbat. En daarnaast waren er nog taken die tijdens de grote feesten verricht moesten worden. Maar omdat men eigenlijk maar twee weken dienst had, hadden de priesters nog voldoende tijd over om daarnaast een gewoon beroep uit te oefenen in hun woonplaats. Vandaar dat we ook horen dat Zacharias uiteindelijk terugkeert naar huis. Alleen de voornaamste priesters woonden in Jeruzalem. Een deel van de taak van de priesters bestond uit het brengen van het reukoffer en dat gebeurde twee keer per dag, 's ochtends en 's avonds. De priester ging dan naar binnen, bracht het reukoffer terwijl de menigte buiten stond te wachten op de terugkeer van die priester die hen dan de zegen zou geven, de Aäronitische zegen: *De Heer zegene u en behoede u, de Heer doe zijn aangezicht over u verlichten en zij u genadig. De Heer verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede.*

De menigte moet nogal lang wachten want als Zacharias het reukoffer brengt, staat er plotseling een engel aan de rechterzijde van het reukofferaltaar. De rechterzijde heeft

altijd een bijzondere betekenis, de rechterzijde van het altaar, de rechterzijde van God; het heeft te maken met het spreken namens God. Wat gezegd wordt komt van God zelf. En in die heilige ruimte krijgt een oude priester het ongehoorde bericht van Godswege dat zijn vrouw zwanger zal worden. Zo'n onwaarschijnlijk bericht gezien de ouderdom en de onvruchtbaarheid van het echtpaar dat Zacharias natuurlijk vraagt: *Hoe kan ik weten of dat waar is?* En omdat hij het niet geloofd, zal hij stom zijn en niet kunnen spreken tot de dag waarop dit alles gaat gebeuren. Dat klinkt natuurlijk in onze oren onredelijk. Het is zo menselijk om je bij zo'n wonderboodschap toch ook vragen te stellen. Waarom wordt Zacharias dan gestraft? Als in het Oude Testament de grote namen vragen stellen bij wat er mogelijk is, worden ze ook niet gestraft door God. Abraham niet, en ook Sara niet. En als Maria van diezelfde engel Gabriël te horen krijgt dat zij zwanger wordt en zij zich afvraagt hoe dat mogelijk is, wordt ze ook niet gestraft. Zelf vind ik de gedachte wel mooi dat we niet voor niets door Lucas in heilige ruimte worden geplaatst. We zijn in de heilige stad, in het heilige huis van de Heer, we hebben een priester, ja, een echtpaar dat vol zit met heilige wortels, een lijn van generaties gevuld met sacrale taken. Heiliger kan het bijna niet en toch is er geen geloof dat Gods toekomst mogelijk is. Als je dat zou vertalen naar onze tijd dan zou dat klinken als de ware kerk des Heren die niet gelooft dat Gods toekomst mogelijk is. Als dat gebeurt, dan kan de priester of de dominee maar beter een tijdje zwijgen totdat God zijn eigen toekomst werkelijkheid heeft laten worden.

Bij het lezen van dit wonderlijke verhaal blijven we vaak steken bij het wonderlijke van die onverwachte zwangerschap. Waar we misschien wel heel makkelijk overheen lezen is wat de engel nou eigenlijk zegt over die zoon die geboren zal worden. Hij moet Johannes worden genoemd, dat komt van het Hebreeuws *Jochanan* en dat betekent 'gave van God' of 'God is genadig'. Beide zijn prachtige betekenissen. Ja, de toekomst van God is een geschenk, en ja, in alle werelddagen is God genadig door telkens die toekomst weer voor ogen te stellen, mogelijk te maken. Het kind krijgt zijn naam van God. Gewoonlijk geeft de vader de naam aan zijn kind. In dit geval, en in meerdere gevallen in de Bijbel, geeft God de naam. Daarmee staat het kind meteen in dienst van de Eeuwige. Dat wordt nogmaals benadrukt doordat gezegd wordt dat hij geen wijn en andere gegiste drank zal drinken. Dat verwijst naar het nazireeërschap en de nazireeërgelofte zoals die beschreven worden in het boek Numeri. Je wordt nazireeër als je jezelf geheel aan God wil wijden door een periode van tenminste 30 dagen je haar niet te knippen en je te onthouden van wijn en sterke drank. Dat was een vrijwillige keuze, maar het was ook mogelijk dat je vader je als klein kind daartoe bestemde. En hier is het niet Zacharias die zijn zoon daartoe bestemt maar opnieuw God zelf. God stelt Johannes in zijn dienst. God schenkt hem ook al de heilige Geest terwijl hij nog in de schoot is van zijn moeder. En met die geest wordt er een verband gelegd met Elia, de grote profeet. Van Elia wordt in joodse kringen gezegd dat hij bij de komst van de Messias terug zal keren op aarde om het Messiaanse rijk voor te bereiden. Johannes is als Elia. En die voorbereiding bestaat er uit dat mensen zich omkeren. De situatie waarin het volk verkeert, is een situatie van verwijderd zijn van God. Een nazireeër koos die levenswijze van onthouding als een soort protest tegen een samenleving waarin God niet meer gekend werd, niet meer geëerd werd. Het is aan Johannes als een nieuwe Elia om het volk weer wakker te schudden, om mensen terug te brengen, om mensen om te keren naar God en zijn toekomst. Om mensen weer de moederschoot te laten zijn van Gods toekomst. Op die wijze is de komst van de Heer daadwerkelijk mogelijk.

Abraham en Sara, Elisabet en Zacharias, Jozef en Maria, u en ik. Hoe vruchtbaar zijn wij? Kan in ons Gods toekomst geplant worden, kan in ons en onder ons het kind geboren worden? Ook wij zullen ons vaak genoeg afvragen of het allemaal wel mogelijk is, of er ooit iets zal veranderen in deze wereld, of er ooit een einde zal komen aan lijden en dood, aan honger en verdriet, aan ongerechtigheid en kwade wil. *Hoe weet ik of het mogelijk is?* Het is in ieder geval niet mogelijk wanneer wij menen dat hemel en aarde elkaar nooit zullen raken. Het is niet mogelijk wanneer wij niet bereid zouden zijn om het verbond aan te gaan met de Eeuwige. Het is niet mogelijk als wij in deze heilige ruimte zouden zwijgen over Gods toekomst. Juist hier mag, met al ons menselijk vragen, tegen alle wereldse onmogelijkheid in ons luide en welgemeende antwoord klinken: en toch! En toch is voor God alles mogelijk. Want laten we ons vooral niet verlammen door al die vrome *oneliners*. Hoe waar het ook is dat we zeggen dat alles genade is, het ontslaat ons niet van de verplichting om oprecht verbondspartner te zijn. De hemel wil op ons afkomen. Laten wij de weg bereiden. In deze wereld. In onszelf.

In de Naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest. Amen.